

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 052 «Економіка»

Допускається до захисту

Зав. кафедри «Економіки та економічної теорії»

(назва кафедри)

доц. Батажок С.Г.

(підпис,

вчене звання, прізвище, ініціали)

«18» листопада 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**« ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ НОВОГО
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ПОРЯДКУ» (на матеріалах фермерського
господарства «ЛЮДМИЛА - Ч »)**

(тема роботи)

Виконав Бондаренко Дмитро Миколайович

прізвище, ім'я, по батькові,

підпис

Керівник проф. Юхименко П.І.

вчене звання, прізвище, ініціали

підпис

Рецензент проф. Сокольська Т.В.

вчене звання, прізвище, ініціали

підпис

Я, Бондаренко Дмитро Миколайович, засвічую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую

гарант ОПП «Економіка»

доцент Т.В. Понедільчук

(підпис)

« 4 » листопада 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Бондаренко Дмитро Миколайович

Тема: **« ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ НОВОГО
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ПОРЯДКУ »** (на матеріалах фермерського господарства
«ЛЮДМИЛА - Ч »)

Перелік питань, що розробляються в роботі: здійснити теоретико-інституціональний аналіз організаційних форм фермерських господарств України; аналіз інноваційної діяльності фермерського господарства «Людмила-Ч»; організаційно-економічна характеристика фермерського господарства «Людмила-Ч»; проведення аналізу перспективних напрямів розвитку сімейного фермерського господарства «Людмила-Ч»; надання пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності організації виробничої діяльності фермерського господарства.

Вихідні дані: фундаментальні положення економічної науки, сучасна наукова література, наукові статті, інтернет джерела, звітність фермерського господарства «Людмила-Ч».

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання	Відмітка про виконання
Огляд літератури	листопад-січень 2024	виконано
Теоретико-методична частина	лютий-квітень 2024	виконано
Аналітична частина	травень-червень 2024	виконано
Рекомендаційна частина	липень-серпень 2024	виконано
Оформлення роботи	вересень 2024	виконано
Перевірка на плагіат	жовтень 2024	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	жовтень 2024	виконано
Подання на рецензування	листопад 2024	виконано

Керівник

П.І. Юхименко

Здобувач

Д.М. Бондаренко

Дата отримання завдання «4» листопада 2023 року

АНОТАЦІЯ

В роботі показана еволюція формування інституціонального порядку розвитку фермерства в Україні, проблеми функціонування фермерського господарства «ЛЮДМИЛА-Ч», тип господарства яких відіграють важливу роль у розвитку аграрної сфери економіки. Розкрито напрями державної підтримки його розвитку та відповідні програми підтримки малих фермерських господарств. Доведено, що за умови отримання відповідних матеріальних та організаційних ресурсів малі фермерські господарства здатні значно підвищити свою ефективність та зробити більш значний внесок в економіку країни загалом, сприятимуть розвитку сільських територій.

Розкрито економічні аспекти переходу господарства «ЛЮДМИЛА-Ч» до органічного виробництва продукції, екологізації його виробництва та цифровізації господарської та маркетингової діяльності малого фермерського господарства. По перше, це новий напрям і основа виживання в умовах Індустрії 5.0 в сільському господарстві, а по-друге, відсутність матеріального забезпечення і досвіду їх застосування. За відсутності достатності фахівців малі фермери бояться поставити під господарську діяльність, якщо не зможуть працювати з цифровими технологіями коли це необхідно.

Обґрунтовано, що опираючись на досвід фермерського господарства «ЛЮДМИЛА-Ч», основними напрямками забезпечення стабільного ефективного функціонування малого фермерства та зміцнення його позицій на ринку мають стати: підтримка з боку держави на ринковій основі; важлива ініціатива через формування та реалізація власної стратегії розвитку в умовах євроінтеграції; при сприянні органів місцевого самоврядування поглиблювати інтеграційні виробничі процеси і приймати активну участь в розвитку кооперування виробничої діяльності фермерських господарств; розвиток цифрової маркетингової діяльності по збуту виробленої продукції.

Ключові слова: мале фермерське господарство, інтеграція виробництва, рентабельність, ефективність, органічне виробництво, стратегія розвитку.

ABSTRACT

The work shows the evolution of the formation of the institutional order for the development of farming in Ukraine, the problems of the functioning of the "LUDMYLA-Ch" farm, the type of farm of which plays an important role in the development of the agrarian sphere of the economy. The directions of state support for its development and corresponding programs for supporting small farms are disclosed. It has been proven that, provided appropriate material and organizational resources are obtained, small farms can significantly increase their efficiency and make a more significant contribution to the country's economy in general, which will contribute to the development of rural areas.

The economic aspects of the transition of the "LUDMYLA-Ch" farm to organic production, environmentalization of its production, and digitalization of economic and marketing activities of the small farm are revealed. Firstly, this is a new direction and the basis of survival in the conditions of Industry 5.0 in agriculture, and secondly, the lack of material support and experience in their application. In the absence of a sufficient number of specialists, small farmers are afraid to put their economic activities under control if they cannot work with digital technologies when necessary.

It is substantiated that, based on the experience of the "LYUDMYLA-Ch" farm, the main areas of ensuring the stable and effective functioning of small farming and strengthening its position on the market should be: support from the state on a market basis; an important initiative through the formation and implementation of one's own development strategy in the conditions of European integration; with the assistance of local self-government bodies, to deepen integration production processes and to take an active part in the development of cooperative production activities of farms; the development of digital marketing activities for the sale of manufactured products.

Key words: small farming, production integration, profitability, efficiency, organic production, development strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ.....	
1.1. Зародження фермерського руху в Україні.....	10
1.2. Формування сучасного інституціонального порядку розвитку сімейного фермерства.....	16
Висновки до першого розділу.....	21
Розділ 2. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЛЮДМИЛА-Ч».....	
2.1. Розвиток органічного виробництва на інноваційних технологіях.....	23
2.2. Сімейне фермерське господарство в умовах «зеленої» Економіки.....	39
Висновки до другого розділу.....	50
Розділ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СІМЕЙНОГО ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЛЮДМИЛА-Ч».....	
3.1. Проблеми розвитку сімейного фермерського господарства.....	52
3.2. Формування ефективної структури виробництва	56
Висновки до третього розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	66

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беженар І.М., Грищенко О.Ю. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. № 8, 2023. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-04-14/2023-9-04-14>
2. Болоковська А Тренд на органічне в Україні: як розвивається та що пропонує ринок. Економічна правда. 18 січня 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/18/708903/>
3. Брадихіна Г. План розвитку: як альтернативні джерела допоможуть Україні посилити енергосистему. УНІАН. 20.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/plan>
4. Виробництво біопалив дозволить Україні замінити до 35 % імпортного дизелю і до 10 % бензину. 21.05.2019. URL: <https://brdo.com.ua>
5. Виробництво біоетанолу в Україні: стан і перспективи розвитку. MilkUA.info. 29 березня 2023. URL: <http://milkua.info/uk/post/virobnictvo-bioetanolu-v-ukraini-stan-i-perspektivi-rozvitku>
6. В Україні активізувався розвиток біоенергетики, зокрема застосування біоенергетичних культур. Урядовий портал. 25 серпня 202. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini>
7. Гелетука Г.Г., Железна Т.А., Драгнев С.В., Кучерук П.П. Перспективи виробництва передових біопалив в Україні. Енерготехнології та ресурсозбереження. 2023, т. 76, № 3, с. 71-82. URL: <https://www.etars-journal.org/index.php/journal/issue/view/37/40>
8. Глава держави підписав закон щодо стимулювання діяльності фермерських господарств. 13 жовтня 2021 року. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-pidpisav-zakon-shodo-stimulyuvannya-diyalnost-71061>
9. Горьовий В.П. Фермерство України: теорія, методологія, практика. Київ, 2007. 540 с

10. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Жменерецький О. Селяни без майбутнього, або Як ІТ врятує агросектор. Економічна правда. 7 лютого 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/02/7/633808/>.
12. За даними міжнародних експертів Світового банку площа
13. Земельний Кодекс Української РСР. 18 грудня 1990 року. Документ 561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12#Text>
14. Козловська Л. Навіщо законодавцю корпоратизувати фермерські господарства і про що свідчить досвід розвинених країн? Економічна правда. 4 ТРАВНЯ 2023. URL: <HTTPS://WWW.EPRAVDA.COM.UA/COLUMNS/2023/05/4/699776/>
15. Коробка С.В. Особливості формування та розвитку кластерних структур на сільських територіях. Економічний простір. 2020. № 159. С. 75-
16. Марушевський Г. Хікман Д. «Зелений» бізнес для малих і середніх підприємств»: посібник. Федерація канадських муніципалітетів / Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». Київ, 2017. 54 с.
17. Малік М.Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи. Економіка АПК, 2005. № 12. С. 3–7.
18. Міщенко І. Дані аерозйомки засвідчать тіньовий обіг земель. Урядовий кур'єр. 28 серпня 2024. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/dani-aerozjomki-zasvidchat-tinovij-obig-zemel/>
19. Німеччина та Україна: порівняння АПК країн. latifundist 2022. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/950-nimechchina-ta-ukrayina-porivnyannya-apk-krayin>
20. Нежиборець В. Інноваційне підприємництво як складова економічного зростання. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. № 1. С. 63–71.

21. Органічне виробництво в Україні: реалії та перспективи. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Департамент продовольства. 2024. URL: <http://voldpss.gov.ua/files/file.pdf>
22. Органічне виробництво в світі (2024). OrganicInfo. 2024. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-agriculture-worldwide-2024/>
23. Підсумки 2023 року в органічному секторі. OrganicInfo, 21.12.23 URL: <https://organicinfo.ua/news/results-of-2023/>
24. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України що стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» (2020). URL: <https://rada.gov.ua/>
25. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80/stru>
26. Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР): Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12>
27. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо детінізації виробництва сільськогосподарської продукції. 3131-д від 14.07.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69452
28. Про день фермера в Україні. Указ Президента України № 234/2020 18 червня 2020 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2342020-34185>
29. Про земельну реформу. Постанова Верховної Ради Української РСР. 18 грудня 1990 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12#Text>
30. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних

фермерських господарств. Закон України 31 березня 2016 року № 1067-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-19#Text>

31. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. Відом. Верх. Ради України. 2018. № 36. С.275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

32. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки. Указ Президента України. 3 грудня 1999 року N 1529/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1529/99#TextGhjnt>

33. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року. У редакції від 10 липня 2018 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

34. Пронько Л.М., Ревкова А.В. Ефективність функціонування фермерських господарств в Україні. Ефективна економіка. № 7, 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/78.pdf

35. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах четвертої технологічної революції: монографія / Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін. За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2023. 494 с.

36. Розвиток інноваційної бізнес-діяльності в умовах зеленої економіки: монографія. Юхименко П.І., Шуст О.А., Димань Т.М. та ін. За заг. ред.д.е.н., професора Шуст О.А.. Біла Церква, БНАУ, 2023. 494 с.

37. Розгрьопа В. Скільки коштує земельний пай в Україні у 2024 році. Agro24. URL: https://agro.24tv.ua/tsina-zemli-2024-skilki-koshtuye-zemelniy-pay_n2603812

38. Слободяник І. Фермерству в Україні кінець? Економічна правда. 13 березня 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697907>

39. Стан, проблеми та перспективи розвитку аграрної кооперації в Україні в контексті викликів сучасності. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. № 3 (48), 2023. .С. 282 – 297